

מיליארדי דולרים פנויים להשקעה. צרכים בטחוניים בוערים ואמונה מוחלטת במוח היהודי. | מה גורם למעצמת הנפט העשירה במזרח התיכון לחפש את אנשי העסקים הישראליים מתחת לרדאר? הישראלים שעושים עסקים עם הסעודים, מדברים.

שלומי גיל

צילום: אימג בנק AFP, פלאש 90 ואלי קובין

ריקוד החרבות קראו לזה. אלפי עיתונאים מרחבי הגלובוס כולו עקבו בסקרנות אחרי הטקס שנערך לפני שבועות ספורים בשעת אחר-צהריים חמימה בלב סעודיה. הטקס, שקדם לארוחת הערב המלכותית, נראה היה כיצירה שנולדה במוחו של קומיקאי מוכשר במיוחד. מאות מקומיים, חבושים בכאפיות מסורתיות, ניצבו זה לצד זה כשחרבות ביניהם והיו מוכנים לרגע שבו יחל הריקוד. והריקוד הזה התחיל בדיוק כאשר נכנס לאולם נשיא ארה"ב דונלד טראמפ מלווה בשרים הבכירים שלו – מזכיר המדינה רקס טירלסון ושר המסחר וילבור רוס שליוו את הנשיא אל מרכז האולם. שם המתין לו המלך סלמאן עבד אל-עזיז, ויחד פצחה החבורה כולה בריקוד חרבות העונה לשם 'עורדה'. טראמפ אחז בעצמו בחרב חדה, ארוכה מאד, ונראה היה משועשע מהאירוע כולו.

וכשהסתיים הריקוד פנו הנכבדים אל חדר האוכל בארמונו של המלך. שם, הרחק מעיני העיתונאים המבקשים לדלות כל פרט מידע על מסעו של הנשיא, נסגרו הפרטים האחרונים בעסקת הענק שנחתמה באותו בוקר. הדיל שנחתם בין המעצמה המערבית לממלכה הבטיח לסעודיה שפע של אמצעי לחימה – טנקים, ספינות מלחמה, מכ"מים מתוחכמים ועוד, תמורת סכום עתק של 380 מיליארד דולרים שיועברו אחר כבוד לארה"ב.

ההסכם הזה היה גולת הכותרת של ביקור טראמפ במעצמה הערבית. טראמפ בחר לפתוח את ביקורו הראשון כנשיא מכהן בריאד, שם קיבלו אותו בזרועות פתוחות ומחבקות הרבה יותר מאלו שקיבלו את הנשיא הקודם, ברק אובמה. המלך בעצמו טרח לבוא ולקבל את טראמפ בשדה התעופה, כבוד מלכים נדיה. טראמפ התקבל בזרועות חמות במיוחד, ולא בכדי.

ידידות מפתיעה. קו הרקיע בריאד

אוצר המיליארדים

יוצר עולם חדש. טראמפ ומלך סעודיה (משמאל) בריקוד החרבות

לכל טקסט יש רבדים שונים של משמעות; אם אתה מביט בו בעין אחת תראה טקסט מסוים, ואם תביט בו בעין אחרת אתה מסוגל ללמוד ממנו דברים רבים. יודעי חן יודעים לקשר את הטקסט למציאויות שונות, ומסוגלים להבין את המשתמע מתוך הטקסט

”בביקור הזה של הנשיא האמריקני נחשף הקשר החזק ביותר בין ארה”ב לסעודיה, שאותו אנחנו, אנשי העסקים מהמערב מכירים היטב”, מסביר ל’משפחה’ שמואל בר, מייסד חברת ‘IntuView’, שעוסקת באיסוף מידע למטרות מניעת טרור בין-לאומי, ”את המציאות הזו אנחנו מכירים טוב מאד, והביקור הזה חשף אותה לעולם כולו. הממשל האמריקני הקודם פעל באופן שונה לחלוטין מול סעודיה, וזה השפיע הלכה למעשה גם על היחסים עם ישראל. ממשל טראמפ מוביל מציאות חדשה”.

שלום עם השטן

בר, איש מודיעין בעברו, עבד במשך כשלושה עשורים בתפקידים שונים במשרד הביטחון. כשפרש בשנת 2003 הקים את ‘IntuView’, חברת מידע שמסוגלת לאתר טקסטים שונים, לחבר בינם לבין קבוצות אוכלוסייה ולהציג איומי טרור עתידיים. החברה שלו, שהלכה והתפתחה באירופה ובמערב, הפכה להיות מחוזרת על-ידי גורמים ממדינות ערב, שבר לא האמין שיבוא היום והוא ישתף אתם פעולה במאבק נגד הטרור. ”המטרה שלי כשייסדתי את החברה הייתה להעמיק בטקסט וללמוד את הדרש ולא את

אף מילת ביקורת על ההחלטות והאמירות האנטי-אסלאמיות של טראמפ מהימים שלפני הבחירות, ואף מילה לא נאמרה על האיש שאמר רק לפני שנה כי ‘האסלאם שונא אותנו. יש שנאה אדירה’. לא הזכרה החלטתו למנוע כניסת מוסלמים משבע מדינות לארה”ב. הכל נשכח כאשר הסעודים הריחו את הכסף האמריקני הגדול.

”אין רתיעה מהישראלים”. שמואל בר

סעודיה, נחשבת למעצמה החזקה בחצי האי ערב, והיא ידועה זה עשרות שנים ככזו שיודעת לנהל היטב את ענייניה הכלכליים. מנהיגיה לא הסתירו את האכזבה מהנשיא הקודם אובמה, בעיקר בשל ההסכם שחתם הנשיא הקודם עם האיראנים ואלו ציפו בקוצר רוח לנשיא החדש, שמבין ככל הנראה טוב מכל מנהיגי העולם ‘ביוזם’ מהו.

וכשהאחרון הגיע, יצאו הסעודים מגדרם כדי להרשים אותו. שלטי ענק נפרשו ברחבי ריאד וכל ילד סעודי למד לשנן היטב את השם טראמפ, כהכנה לביקור הכה-חשוב מבחינת הסעודים. טראמפ לא אכזב. הוא השתתף בריקוד החרבות המסורתי, נהג כבוד במלך הקשיש והרבה לשבח את מארחיו. אבל הסיפור האמיתי שמאחורי הביקור הזה, מלבד הרוח הגבית שהעניק הנשיא לסעודים בכל הנוגע ליחסים המורכבים של אלו עם האיראנים ולמעורבותם בסוריה, היה עסקאות הענק שנחתמו בזמן ביקור הנשיא במדינה.

סעודיה, שחולמת להעצים את עוצמתה האזורית, ידעה רק טוב מהביקור הזה. ההסכם ההיסטורי שנחתם בין הצדדים, ובו הסכים האסטרטגומי, מסוגל להעיד טוב מכל על השאיפה של סעודיה להתעצם, בכל מחיר. לכן לא נשמעה

מבוקשים במדינות הערביות. מרכז ישראלי ללוחמה בסייבר. תמונת אילוסטרציה

הסעודים כיום הרבה יותר ליברלים, פוגשים בישראלים ברחבי העולם, והם לא גדלו תחת הדמוניזציה שנעשתה ליהודים בסעודיה בעשורים הקודמים. היום יכולה להיות מציאות שמתקשר אלי איש עסקים סעודי בערב ראש השנה והוא פותח את השיחה בהתנצלות על כך שהוא מפריע לי בערב החג שלי

לרוב מדינות ערב, אין יחסים דיפלומטיים עם מדינת ישראל. הסעודים לא הכירו בישראל מאז הקמתה, כמו שאר מדינות ערב ובמלחמת העצמאות אף סייעו אקטיבית לכוחות הלוחמים במקימי המדינה. שלושת אלפים חיילים נשלחו מערב הסעודית לשטחי ארץ ישראל כדי להשתתף בלחימה נגד הקמת המדינה היהודית. בשיאה של המלחמה איימה סעודיה שלא לסחור בנפט עם מדינות המערב, אם אלו יתמכו בהקמת המדינה. איום זה לא מומש מעולם, למרות התמיכה המערבית בהקמת מדינת ישראל.

עם פרוץ מלחמת ששת הימים שוב שיגרו הסעודים כוח סיוע למדינות ערב שלחמו עם ישראל, והדבר חזר על עצמו גם במלחמת יום הכיפורים. חתימת הסכמי השלום בין ישראל למצרים הוציאה את הסעודים מכליהם ואלו ניתקו את יחסיהם עם המצרים, בטענה שאלו בוגדים באסלאם.

עד לפני שנים ספורות מציאות השנאה והאיבה נמשכה בלהט. אמירות אנטישמיות ואנטי ישראליות נשמעו שוב ושוב מצד בכירי הממשל הסעודי, ובכל הזדמנות בחרו הסעודים להאשים את ההנהגה הישראלית – משמאל ומימין – בהכשלת תהליך השלום עם הפלסטינים, בכיבוש ובמה-לא.

גם יוזמת השלום הסעודית שנולדה בשנת 2002 ויצרה למעשה תשתית למו"מ שניהלו ראשי הממשלות הישראליים עם נשיא הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס, נדחתה באופן רשמי על ידי ישראל, מה שלא הוריד ממאזן האיבה בין המדינות. למרות הקשר החם עם ארה"ב והקרבה למדינות המערב, המאבק – גם אם באופן פסיבי – בישראל, מעולם לא פסק.

אבל משהו השתנה. כבר בתחילת העשור האחרון החלו הדיווחים על ביקורים של אישים ישראליים בכירים בסעודיה. הטריגר היה ההתקדמות הדרסטית של איראן אל חלום הגרעין שלה. הסעודים, שחוששים מהתעצמותה של איראן לא פחות מישראל, החלו לגלות גמישות אידאולוגית. בשנת תש"ע (2010) דווח בעיתונות זרה כי ראש המוסד מאיר דגן ביקר בעצמו בערב הסעודית, שם עסק עם אנשי הממשל במאבק העתידי באיראן. דיווחים נוספים לימדו כי ישראל אישרה לגרמניה למכור לסעודים טנקים מתקדמים.

בשנתיים האחרונות התרחשו לפחות שני אירועים שנחשבים להיסטוריים במסגרת מערכת היחסים בין ישראל לערב הסעודית. בשנת תשע"ו (2016) תועד שר הביטחון דאז משה בוגי יעלון לוחץ את ידו של הנסיך הסעודי, טורקי אל-פיסל, בכנס שהתקיים בברלין. חודשים ספורים לאחר מכן ביקרה בישראל משלחת של אנשי עסקים ואנשי אקדמיה מסעודיה, בראשה עמד גנרל בדימוס בצבא הסעודי, והקבוצה נפגשה עם מנכ"ל משרד החוץ ועם אלופי צבא וחברי כנסת. במושיגים של העולם הערבי מדובר היה בלא-פחות מרעידת אדמה.

הכסף יענה

"נכון להיום פועלים בסעודיה כמה אנשי עסקים ישראליים, בעלי חברות שהשתית שלהם נמצאת בישראל", אומר בר, "אנחנו בעצמנו פועלים בכמה מדינות ערביות. כל הפעילות שלנו מפקחת על ידי האגף לפיתוח הייצוא של משרד הביטחון ואנחנו לא נוגשים לאף לקוח ללא קבלת אישור שיווק של משרד הביטחון. יש מרכיבים מסוימים בתוכנה שלנו שאסורים לייצוא, ויש כאלו שיש עליהם הגבלות מסוימות".

■ איך מתנהל הקשר עם הסעודים? שאלנו.

"כמו עם כל גוף עסקי רגיל. כמובן שהם לא נעשים באופן פורמלי, בין המדינות השונות, כי אין יחסים רשמיים בין המדינות. לפעמים זה באמצעות אנשי קשר בארה"ב, שמצויים בקשר עם אנשי העסקים הישראליים ועם אנשי עסקים או אנשי ממשל סעודיים. הם מחפשים את הפתרונות הישראליים, וכך אנחנו מתקשרים. הם יודעים באופן ברור שאנחנו יהודים, ישראלים, ושהתוכנות שאותן הם מבקשים לרכוש נוצרו בישראל".

בר מתאר מציאות שלפיה הוא נפגש בחופשיות עם סעודים וערבים מהמפרץ בכנסים בין-לאומיים ובאירועים פרטיים. סחר ושיתוף פעולה בטכנולוגיה ובמודיעין משגשים בין ישראל ומדינות ערביות רבות, גם אם האנשים והחברות שמעורבים בהם ממעטים לדבר על כך בפומבי. "אספר אנקדוטה מעניינת. לפני תקופה מכון מחקר בריטי ביטל את ההזמנה שקיבלתי ממנו להשתתף בפאנל שעוסק בלוחמה בטרור ברשת", מספר בר, "המארגנים הסבירו לי שבכיר סעודי עתיד להשתתף בכנס ולא יהיה אפשרי שנופיע יחד, כדי שלא לפגוע ברגשותיו. כששמעתי מיהו אותו בכיר סעודי, צחקתי. אמרתי למארגנים שאני ואותו בכיר סעודי קבענו להיפגש על כוס קפה, כמה שעות לפני האירוע. לבריטים יש שאיפה להחמיר יותר מהנדרש. אבל המציאות שונה לגמרי. הסעודים רוצים בקשרים האלו הרבה יותר ממה שנחשף".

בשנה האחרונה הולכים ומתעצמים הדיווחים על הקשרים הכלכליים

יחסים מעולים עם הממשלים השונים, כמו גם מדינות מערביות נוספות. הסעודים היו הראשונים בעולם הערבי שזיהו את הפוטנציאל הטמון ביחסים תקינים עם המעצמה הגדולה בעולם. בעוד מדינות ערביות אחרות ניהלו מאבקים ברמות שונות ב'שטן הגדול' – אמריקה כפי שהיא מכונה על ידי מנהיגים ערביים רבים – הסעודים מנהלים זה שנים ארוכות יחסים מעולים עם ארה"ב. מאז 1933 מנהלות שתי המעצמות יחסים שמתמקדים בעיקר במסחר, אך לא רק. האידיאולוגיה ואורח החיים השונה לחלוטין, האמונות, שיטות הממשל השונות והדתות האחרות נדחקו כולם לשוליים מול הכסף הגדול.

בנקודה אחת נרשמה מחלוקת רבת שנים בין הסעודים לאמריקנים: מדינת ישראל. מאז סוף שנות השישים של המאה הקודמת הלכו והתעצמו היחסים בין ארה"ב לישראל, מה שלא מצא חן בעיניהם של הסעודים. אלו ניסו לא פעם להניח מקלות בגלגלי הידידות העמוקה, אלא שהחיבור האמריקני-ישראלי היה חזק מהם. לסעודיה, כמו

לגופי מודיעין, למשטרות, למשמרות גבול ולגופי מודיעין צבאיים ברחבי אירופה וארצות הברית. החברה שהקים הפכה ללהיט בקרב מדינות המערב, שמתקשות להתמודד עם קני הטרור הפועלים בקרבם. אלא שלא רק במערב גילו עניין בתוכנות שייצרה 'אינטווי'. לפני שנתיים קיבל בר מכתב בתא הדואר האלקטרוני שלו מאישיות בכירה בשלטון הסעודי, שביקשה לדון אתו ביכולות החברה שלו. "הם שמעו על הטכנולוגיה שלי, ורצו את העזרה שלי באיתור טרוריסטים פוטנציאליים", מסביר בר. "הייתה להם רק דרישה אחת: לפעול באמצעות חברה מתוכנות, מכיוון שיש להם בעייתיות בלעבוד ישירות מול חברה ישראלית. מבחינתי זה היה בסדר גמור, ופעלתי בהתאם".

החברה המגשרת הוקמה, ואחרי האישורים הנדרשים מטעם משרד הביטחון החל בר לספק שירותים לסעודיים. העובדה שמדובר בחברה ישראלית היא לא דבר של מה בכך. האמריקנים למשל פועלים זה עשרות שנים בסעודיה, ויש להם

הפשט", הוא אומר, "או כפי שהוא מוגדר בשפה המודרנית – 'חילוץ מידע ומשמעות מתוך טקסט'. לכל טקסט יש רבדים שונים של משמעות; אם אתה מביט בו בעין אחת תראה טקסט מסוים, ואם תביט בו בעין אחרת אתה מסוגל ללמוד ממנו דברים רבים. יודעי חן יודעים לקשר את הטקסט למציאות שונות, ומסוגלים להבין את המשתמע מתוך הטקסט.

"אחרי שלמדתי במשך שנים את המשמעויות השונות של מושגים בעולם המוסלמי, אני יכול לזהות הסתה לאלימות או לטרור דרך טקסט שלאדם מן השורה יראה כטקסט רגיל לחלוטין. זה נוגע לטקסטים דתיים, להתכתובות בין פעילי וגופי טרור שונים ברחבי הגלובוס, וזה מסוגל להציל חיים, למנוע פיגועים ופעולות טרור".

בר גייס מהנדסים ממרכז ההייטק הישראלי בהרצליה והתאים את טכניקות ניתוח השפה שרכש לאלגוריתמים המסוגלים לסרוק זרמים איך-סופיים של הודעות בתקשורת כדי לזהות איומי טרור. הוא מכר ועדיין מוכר את שירותיו

הנהגה לא מובילה. נתניהו ואבו מאזן

מעצמה כלכלית, קניינית טכנולוגית. דובאי

ישראלים אחרים עובדים בסעודיה ובמדינות הערביות הסמוכות לה דרך חברות קש בתחומי התפלת מים, הגנה על תשתיות, אבטחת סייבר ואיסוף מודיעין.

גם ראש המוסד לשעבר, שבתאי שביט, שממעט בדיבור בימים כתיקונם, אמר לאחרונה כי העסקים בין הישראלים לסעודים נמצאים בשיא, וכי "כל החברות הגדולות פעילות בעולם הערבי, ויש גם כמה קטנות". שביט הוסיף כי לעת עתה "הכל מתחת לראדר".

קחו למשל את סיפורו הלא-ייאמן של איש העסקים הישראלי-אמריקני, מתי כוכבי, יזם ואיש עסקים מוכר. כוכבי הקים כמה חברות לאבטחת טכנולוגיה בתחילת שנות האלפיים, אחרי פיגועי האחד-עשר בספטמבר. אחת מהחברות שלו הקימה את מערכות ניטור הגדרות של נמלי התעופה של ניו יורק.

כוכבי, כך על פי תחקיר שפורסם לאחרונה במגזין האמריקני 'בלומברג', מכר את שירותי החברות שלו למנהיגי איחוד הנסיכויות במפרץ ואבו דאבי. הרוכשים ידעו היטב כי המוכר הוא ישראלי וזה כלל לא הפריע להם. גם העובדה שרוב העובדים שלו ישראלים התקבלה בהבנה מלאה. הרוכשים הערבים העלו דרישה אחת בלבד: שקבלני הביצוע שיגיעו למפרץ לא יהיו ישראלים באופן רשמי. כוכבי הסכים והעסקה יצאה אל הפועל.

מדוע רצו ערביי המפרץ דווקא את הפיתוחים של כוכבי? מסיבה אחת פשוטה: העובדה שמייסד החברה ומרבית עובדיה הם ישראלים דווקא שירתה את כוכבי במיתוג שיצר לעצמו: הוא נתפס בעיני ערביי המפרץ כביטחוניסט ממדרגה ראשונה, דווקא בשל העובדה שרוב עובדיו חיים בישראל - מדינה שמתמודדת במשך כלל ימות השנה מאז הקמתה עם איומי טרור. למדינות הערביות, שהיו חסרות להן לחלוטין מערכות הגנה מתוחכמות מהסוג שאותו יכול היה כוכבי לספק, התוכנות שלו היו היסטוריות.

עובד לשעבר אצל כוכבי, קצין מודיעין ישראלי לשעבר, סיפר ל'בלומברג' על ימי העבודה הראשונים בריכוזי הנפט הגדולים במפרץ. "אפילו לא היו גדרות כשהתחלנו. גמל היה יכול לפסוע אל מתקני ההפקה ולשתות את כל הנפט".

אבל כאן לא נגמר הקשר בין כוכבי לערביי סעודיה ומדינות המפרץ. אחרי שכוכבי מכר למדינות ערב את מה שנהפך למערכת האבטחה המשולבת המקיפה ביותר בעולם באותו זמן, הוא המשיך לפרויקט הבא: בשנים תשס"ז - תשע"ה (2007-2015) חברה של כוכבי בשם AGT אינטרנשיונל שבסיסה בצ'יטי, התקינה אלפי מצלמות, חיישנים וקוראי לוחיות רישוי לאורך כמעט 1,000 ק"מ של הגבול הבין-לאומי של מדינות האיחוד וברחבי אבו דאבי. פלטפורמה שיצרה החברה ניתחה תמונות ומידע מההתקנים וסיפקה מידע חשוב. רשמית, כוכבי ניהל את הפעילות מארצות הברית ומשווייץ, אך עבודת

"הם שמעו על הטכנולוגיה שלי, ורצו את העזרה שלי באיתור טרוריסטים פוטנציאליים", מסביר בה "הייתה להם רק דרישה אחת: לפעול באמצעות חברה מתווכת, מכיוון שיש להם בעייתיות בלעבוד ישירות מול חברה ישראלית. מבחינתי זה היה בסדר גמור, ופעלתי בהתאם"

אויבו של אויבי

אין ספק שהאיום האיראני גרם לסעודים לחשוב פעמיים על היחסים שלהם עם מדינת ישראל. יחסים רשמיים עדיין לא כוננו, וחברות המלחמה עדיין מונחות בידי הסעודים, אלא שהמעצמה הערבית, שרק ירדן מפרידה בינה לגבולות מדינת ישראל, משכילה להבין את היכולות של אנשי עסקים ישראלים, שמבוקשים ברחבי העולם כולו. באופן רשמי, סעודיה לא מכירה בהתקשרות עם אנשי עסקים ישראלים. לא מעט עיתונאים שניסו לקבל תגובות רשמיות מגורמים סעודיים על עסקיהם עם הישראלים, קיבלו הכחשה גורפת לעניין. אלא שהיקף ומגוון הפעילות הישראלית בסעודיה מקשים את ההסתרה. יזם ישראלי הקים חברות באירופה ובארצות הברית שהתקינו תשתיות ביטחוניות בשווייץ של יותר מ-6 מיליארד דולר עבור איחוד נסיכויות המפרץ. בעזרת מהנדסים ישראלים. אותן חברות הציעו לסעודיה לנהל את בעיית צפיפות היתר במכה. אנשי עסקים

שהוא מפריע לי בערב החג שלי, אז אתה יכול להבין שהשתנתה המציאות".

■ **ועדיין אנשי עסקים סעודים שרוצים לסחור אתך, עושים זאת באמצעות חברות מקשרות.**

"אין להם את הרתיעה לסחור עם ישראלים אבל יש להם את התמודדות עם הביורוקרטיה הפנימית שלהם. לי אישית אין בעיה עם זה, כמובן אחרי שאני מקבל את האישרורים הנדרשים ממשרד הביטחון. אגב, יש לא מעט אנשי עסקים ישראלים שעובדים במפרץ ולא מדווחים למדינת ישראל".

■ **כלומר?**

"יש חברות שבגלל שיש להן נוכחות בשווייץ או בכל מדינה אחרת באירופה, רואות את עצמן כפטורות מלדווח למשרד הביטחון הישראלי, למרות שכל התשתית של החברות הללו היא בישראל. בעיניי, לפחות בחלק מהמקרים, מדובר בבגידה לכל דבר. אם אתה מוכר תוכנה לגורם באבו-דאבי והוא מעביר אותה לאיראן, אז אתה מכרת לאיראן. אין איך לייפות את זה. לצערך, יש מקרים שבהם הכסף יענה את הכל".

שנוצרים בין ישראל לסעודיה. השבוע חשף עיתון ה'טיימס' הבריטי כי ישראל וסעודיה מקיימות שיחות לכינון קשרים כלכליים. המהלך, על פי הדיווח בעיתון, אם יצא אל הפועל, עשוי להיות הצעד הראשון בדרך לנורמליזציה ביחסים, והוא יחל בכך שעסקים ישראליים יורשו לפעול במפרץ הפרסי. בעיתון ציינו כדוגמה את האפשרות שחברת התעופה 'אל על' תורשה לטוס מעל השטח האווירי של סעודיה.

"יש לא מעט גורמים שמובילים לעסקים עם החברות הישראליות", אומר בה "ראשית, לדעתי את הרתיעה שהייתה בעבר מישראל. הסעודים כיום הרבה יותר ליברלים, פוגשים בישראלים ברחבי העולם, והם לא גדלו תחת הדמוניזציה שנעשתה ליהודים בסעודיה בעשורים הקודמים. עולם המידע הרבה יותר פתוח, והם מבינים דברים שלא הובנו בעבר. אם כיום יכולה להיות מציאות שמתקשר אלי איש עסקים סעודי בערב ראש השנה והוא פותח את השיחה בהתנצלות על כך

זורעים פחד במדינות הסוניות. מצג נשק באיראן

מכון מחקר בריטי ביטל את ההזמנה שקיבלתי ממנו להשתתף בפאנל שעוסק בלוחמה בטרור ברשת המארגנים הסבירו לי שבכיר סעודי עתיד להשתתף בכנס ולא יהיה אפשרי שנופיע יחד, כדי שלא לפגוע ברגשותיו. כששמעתי מיהו אותו בכיר סעודי, צחקתי. אמרתי למארגנים שאני ואותו בכיר סעודי קבענו להיפגש על כוס קפה כמה שעות לפני האירוע

המידע שזורם. באוגוסט 1998 ביצעו אנשי 'אל קאעידה' שני פיגועי ענק בשגרירויות ארה"ב בקניה ובטנזיה. 223 בני אדם נהרגו ולמעלה מארבעת אלפים איש נפצעו כששתי משאיות תופת נכנסו אל לב בנייני השגרירויות. שבוע ימים קודם לכן קבוצה של שייחים שמקושרים לאל-קאעידה פרסמו פתווה שעסקה בשאלה הדתית, שהייתה לכאורה תיאורטית לגמרי, ובו נידונה השאלה האם הציוני להרוג כופר מתיר לך גם להרוג את המוסלמי שמגן על הכופר. הדיון נסוב סביב האיסור להרוג מוסלמי, והחובה להרוג כופר, והאם במציאות שהמוסלמי מגן על הכופר, יש היתר להרוג גם את המוסלמי. המסמך הזה, שבמסקנה שלו נכתב שהחייב להרוג את הכופר גובר על האיסור לפגוע במוסלמי, ומכאן שיש להרוג את הכופר גם במחיר חייו של המוסלמי המגן עליו, נשלח לטנזיה וקניה, לפעילי אל-קאעידה שם. "במקביל, המסמך הזה הגיע לידיים של גופי מודיעין רבים ברחבי העולם. אף אחד לא התייחס אליו ברצינות כי בעיני המומחים הייתה זו 'קשקשת דתית' ותו לא. אבל אם משהו אז היה מאתר את המידע הזה, בוחן אותו ולומד אותו, הוא היה מגלה כי אחת השאלות שהופיע באותו פתווה נגעה באופן ספציפי בשגרירויות זרות שפועלות במדינות ערביות. באחת הפסקאות הועלתה השאלה האם שגרירות זרה ששוכנת במדינה מוסלמית מוגדרת כשיירה העוברת בדרך - שעל פי ההלכה המוסלמית אין לפגוע בה, או כמקום קבע שמוותר על פי מצוות הדת שלהם לפגוע בכופרים שבו. הדיון הזה התנהל שבוע ימים לפני שאותם פעילי אל-קאעידה פוצצו את השגרירות. אני בטוח שלו היינו קיימים אז והיינו נחשפים למידע הזה, היינו יכולים להציל את חייהם של למעלה ממאתיים ההרוגים בפיגועים האלו".

שאלת קושנר

שאלת השאלות היא איך תשפיע העובדה שהעסקים בין הסעודים לישראלים פורחים על יחסי המדינות עצמן. ב'טיימס' הבריטי העריכו השבוע כי העובדה שסעודיה ניתקה את עסקיה עם קטאר מלמדת על כך שהסעודים מעדיפים שלא לקיים יחסים עם מדינות התומכות בחמאס, מה שמקרב עוד יותר את נרמול היחסים עם ישראל. הסעודים עצמם הכחישו את הדיווח בעיתון הבריטי שטען עוד כי חתנו של טראמפ, ג'ארד קושנר, התקרב מאוד למוחמד בין סלמאן, סגן יורש העצר הסעודי, והשניים דנו באסטרטגיה לפיה מדינות המפרץ ישפרו את הקשרים עם ישראל כמהלך מקדים להסכם שלום והכרה מלאה בישראל. הפלסטינים, על פי הדיווח הזה, זועמים על הרעיון וחוששים כי הוא יביא לנורמליזציה ביחסים עם ישראל וישאיר אותם עם הבטחה מעורפלת למדינה עתידית. "יש בהחלט שינוי בגישה, אבל זה מגיע בעיקר מצד הממשל האמריקני", אומר בר, "בניגוד לממשל אובמה, שהאמין בהפעלת לחץ על ישראל ועודד את הבידוד של ישראל בקרב מדינות ערב כמנוף לחץ על ישראל להגיע להסדר עם הפלסטינים, טראמפ בא עם גישה אחרת. הוא רואה ועוקב אחרי התפתחות היחסים העסקיים בין ישראל לסעודיה והוא מעודד אותם. הוא מאמין שעל ידי זה הוא יצור תחושה של נינוחות בישראל שתביא למהלך שבו ישראל תסכים לויתורים כדי להגיע להסכם שלום עם הפלסטינים".

■ כמה קרובה המציאות הזו להתממש?

"לדעתי, לא תהיה נורמליזציה מבלי איזו-שהיא הסכמה בין ישראל לפלסטינים. האמריקנים פועלים חזק בקרב הסעודים כדי להביא את אבו מאזן לשולחן המו"מ, ולנסות להתקדם לכיוון הסכם. אני לא רואה את זה קורה בזמן הקרוב בגלל המחסור בהנהגה, בשני הצדדים - בישראל וברשות הפלסטינית. אבו מאזן לא באמת מנהיג, והוא בטח לא מייצג את כלל האוכלוסייה הפלסטינית. גם נתניהו לא באמת מנהיג. הוא מוביל על ידי העם ולא מוביל את העם. לשניהם חסרה הראייה האסטרטגית שהייתה לבגין ולסאדאט.

"היחסים העסקיים ימשיכו להשתפר", מסכם בר. "האיום האיראני שהולך ומתגבר מסייע לא מעט לקיום היחסים העסקיים. אין ספק שמשמרות המהפכה יגבירו את כוחן באיראן, ודאי אחרי מותו של חמינאי, מה שגורם לחשש כבד מאוד במדינות הסוניות. אם יהיה משהו במדינת ישראל שיהיה מסוגל להרים את הכפפה ולקבל לפחות חלק מההיזומות הסעודיות לשלום, אנחנו נחוה מציאות חדשה. אבל לצערך, ראש הממשלה נתניהו, שנבחר על ידי שלושים אחוז מהעם ומוביל על ידי קואליציה שמחשקת אותו ונמצא במקביל בסיבוכים משפטיים, לא בנוי לעשות צעדים אמיצים שיעלו את היחסים עם הסעודים אל קדמת הבמה, לעיני כול". ■

המהנדסים של כוכבי תכננו מערכת שדורשת מכל העולים שמוגיעים אל הרגל למכה - אירוע שדרוש לו אישור כניסה מיוחד - צמידים אלקטרוניים מיוחדים שאותם הם מצמידים לידיהם. באמצעות המערכת הזו מסוגלים המארגנים לדעת היכן נמצא כל אחד ואחד מהמתפללים, באיזה אוטובוס הוא נוסע בדרכו למכה, כמה אנשים יש בכל אוטובוס ומטוס, ונתן למארגנים אפשרות להיערך בהתאם. המהנדסים של כוכבי הציגו את המיזם למארגני האירוע הסעודים שהתלהבו מהרעיון. אלא שמהסיפור הזה לא יצאה עסקה. המערכת שאותה הציגו מהנדסי החברה אמנם זכתה בציון הגבוה ביותר מבין שלוש מערכות שהוצעו לסעודים, אולם החברה של כוכבי לא זכתה במרכז. חודשים ספורים לאחר מכן מהנדסים מסעודיה הציגו רעיון כמעט זהה לזה שיצר כוכבי, ובשנה שעברה גילו המוני העולים לרגל למכה כי הם יאלצו לשאת אתם את הצמיד האלקטרוני שיוצר בסעודיה, על פי התשתית הרעיונית שהציג כוכבי. מהנדס בכיר שעבר אצל כוכבי אמר ל'בלומברג' כי הוא בטוח

הפיתוח האמיתית נעשתה בישראל, בחברה נפרדת של כוכבי - שהספיקה להיסגר מאז - בשם 'לוגיק אינדסטריז'. על פי הדיווח ב'בלומברג', בשיא הפרויקט המריא מטוס בואינג 737 חכור, פעמיים בשבוע, ללא סימני זיהוי, מנמל התעופה בן גוריון, עצר לרגע בקפריסין או בירדן לשם הסוואה, וכעבור שלוש שעות נחת באבו דאבי כשעל סיפונו עשרות מהנדסים ישראלים, רבים מהם יוצאי קהילת המודיעין. הם התגוררו ואכלו יחד, נשאו עמם לכל מקום אמצעי איתור וכפתורי מצוקה וחיו כקהילה קטנה ומאובטחת ביותר בלב המפרץ. ומכאן הוליד כוכבי את הרעיון הבא שהדהים את העולם המוסלמי כולו, בדגש על המאמינים האסלאמיים: בשיתוף פעולה עם ספקית סולר ענקית מסעודיה, הקים כוכבי מערכת ניהול של קהל המונים במקום המקודש ביותר לדת האסלאמית - מכה. מיליוני אנשים עולים בו זמנית בחג החאג' למכה, והמשרד הסעודי הממונה על האירוע ביקש לייצל את תנועת ההמונים ולהתמודד עם הכמויות האדירות של המתפללים העולים למקום.

■ תן לנו דוגמה. "אתן דוגמה שלא קשורה לפעילות שלי, אבל דרכה תוכל להבין איך ניתן לנוע פיגוע ענק דרך